

Józef Wiesław Rosłon

"Neutestamentliche
Wundergeschichten und das Lob der
Wundertaten Gottes in den Psalmen
(...)", Richard Glöckner, Mainz 1983 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 55/2, 175-177

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Richard GLÖCKNER, *Neutestamentliche Wundergeschichten und das Lob der Wundertaten Gottes in den Psalmen. Studien zur sprachlichen und theologischen Verwandtschaft zwischen neutestamentlichen Wundergeschichten und Psalmen*, Mainz 1983, Matthias-Grünewald-Verlag, s. 215 (Walberberger Studien der Albertus-Magnus-Akademie. Theologische Reihe, wyd. Albert Fries CSsR i Ulrich Horst OP, t. 13).

Tenże autor w 1979 r. wydał książkę pt. *Biblischer Glaube ohne Wunder?* — czy może być wiara w ujęciu biblijnym bez cudów? Chodzi o to, jaką rolę odgrywały opisywane w Nowym Testamencie cuda dla wiary tych, co słuchali Dobrej Nowiny z ust Jezusa Chrystusa oraz jakie miejsce należy zostawić wierze czytając dzisiaj i wykładając teksty o cudach według współczesnego stanu egzegezy krytycznej, zwłaszcza jak należy praktycznie łączyć w szkole, katechezie czy kazaniu właściwe objaśnienie tekstu biblijnego z głoszeniem i przeżywaniem wiary. W omawianej tu natomiast książce „Opowiadania o cudach w Nowym Testamencie a wysławianie cudownych dzieł Boga w Psalmach”, R. Glöckner stara się znaleźć odpowiedź na wciąż podnoszone w związku z opisami cudów problemy, które wyraził w szeregu pytań zaraz w pierwszych zdaniach swej publikacji (s. 9), podchodząc do sprawy z nowego punktu widzenia, dotychczas należycie nie uwzględnionego, mianowicie wskazując na to, że opisy cudów Jezusowych mieszczą się zarówno pod względem językowym, jak i teologicznym w nurcie tej samej tradycji, co modlitwne wypowiedzi psalmistów. Uzasadnił to naukowo przeprowadzoną analizą językową i treściową, a plastycznie przedstawił w załączonych synopsach. Pracuje na greckim przekładzie psalmów, co jest uzasadnione ze względu na język opisów nowotestamentowych, jak i najstarszą tradycję chrześcijańską opartą w dużej mierze na Biblii greckiej. Teksty greckie przytaczane są w piśmie oryginalnym, nie w transkrypcji. *Sitz im Leben* jednego i drugich relacji wydaje się wspólny. Na wiele różnych sposobów zostało ukazane w psalmach, jak ludzie szukali u Boga ratunku w swych strapieniach i nieszczęściach, a Bóg wysłuchał ich wołania. Ocaleni i pocieszeni dziękują Bogu, a przepelnieni szczęściem i radością rozgłaszają z wdzięczności Jego cudowne dzieła. Analogiczne są doświadczenia i przeżycia ludzi w zetknięciu się z Jezusem. Wysłuchał On ich błagań w sposób niezwykły, przeto, nawet i wbrew Jego zakazom, rozповідаją o swoim doświadczeniu w sposób niemal taki jak psalmiści.

Autor ujął całą treść w jedenaście odcinków oznaczonych cyframi rzymskimi i podzielonych na podpunkty zaznaczone cyframi arabskimi. Nie ma wyraźnie określonego wstępu ani zakończenia, jedynie z treści dwóch pierwszych odcinków (I. *Otwarte pytania co do Sitz im Leben nowotestamentowych relacji o cudach*, oraz II. *Określenie zakresu tematu oraz metody postępowania*) trzeba domniemywać, że zajmuje się w nich autor zagadnieniami wstępnymi, natomiast odcinek VIII (*Wnioski podsumowujące*) niewątpliwie spełnia zadanie zakończenia. Po nim mamy jeszcze zestawienie w tablicach najważniejszych paraleli między psalmami i ewangelicznymi opowiadaniem o cudach (IX), wykaz literatury (X) oraz spisy autorów i miejsc biblijnych (XI).

Najogólniej, za autorem, schemat opowiadania poszczególnych opisów cudownych czynów Jezusa da się odnaleźć w klasycznym wprost ujęciu podanym w Ps 50,15 (autor korzystając z LXX trzyma się też jej numeracji

psalmów): „Wzywaj mnie w dniu utrapienia, a ja cię poratuję, ty zaś będziesz mnie wysławiał”. W szczegółach natomiast zauważamy, że autor zebrał te ewangeliczne relacje o cudach w pięć wielkich grup tematycznych: opowiadania o cudownym wysłuchaniu przez Jezusa próśb i modlitw w relacjach NT i w psalmach, zwracając uwagę na paralele w języku, strukturze i treści teologicznej (III), moc Jezusa przejawiona nad siłami przyrody (dla umocnienia w wierze gminy chrześcijańskiej wskazanie na potęgę Jezusa): uciszenie burzy na jeziorze jako paralela do poskromienia przez Boga pychy morza (IV), por. Ps 107, 23—32. Z kolei uzdrowienie opętanego z Gėrazy jest odpowiednikiem starotestamentowego ratowania przez Boga „z bram podziemnego”, czyli Szeolu (wzgl. Hadesu) — opętany jest typem ocalonego „z bram Podziemia”, który opowiada o cudownych dziełach Boga (V). Uzmysłowieniem i zrealizowaniem przez Jezusa tezy starotestamentowej, że Bóg wynosi (podnosi) pokornych, a zawstydzą pysznych, jest wyprostowanie zgarbionej kobiety w relacji Łukasza (13,10—17): to uzdrowienie cielesne posiada teologiczne znaczenie wywyższenia i uwolnienia na tle korelatywnych obrazów i motywów psalmicznych (VI). Opowiadaniem wreszcie w stylu psalmów pochwalnych (hymnów) jest Łk 17,11—19, którego sens można wyrazić nakazem: „Nie wolno zapominać o czynach Bożych!” (Ps 78,11). Opowiadanie o uzdrowieniu 10 trędowatych ma swój odpowiednik w uzdrowieniu Naama (2 Krl 5,8—19), jak i w języku modlitewnym psalmów (VII).

Jak wyżej było wspomniane, R. Glöckner postawił na progu swego dzieła parę pytań, mianowicie: Przez kogo i dla kogo zostały historie o cudach opowiedziane i spisane? Jakie motywy i zainteresowania wchodziły tu w rachubę? Jak dałoby się bliżej określić środowisko życiowe dla tradycji o cudach w Nowym Testamencie? Jakiego rodzaju związek łączy te historie z dziejami Jezusa i początkami chrześcijaństwa? Na te pytania szukamy odpowiedzi w podsumowaniu końcowym (VIII). Wnioski proponowałbym zawrzeć w następujących punktach, idąc za wypukleniami myśli zaznaczonymi w tekście przez samego autora:

1. Dla przedstawienia doniosłości teologiczno-chrystopologicznej cudownych czynów Jezusa posługują się autorzy opowiadań o cudach wciąż poglądami, obrazami i motywami, które w psalmach stanowiły wspólny skarbiec pobożności żydowskiej i wczesnochrześcijańskiej.

Nowotestamentowe opowiadania o cudach mieszczą się doskonale w obszerniejszym kontekście starotestamentowych dziejów zbawczych, w którym objawienie wszechmocy Bożej jest wyrazem Bożego miłosierdzia i Bożej woli zbawczej, a każde opowiadanie o cudach Bożych stanowi wyznanie modlitewno-uwielbiające samego Boga.

2. Sytuacja życiowa, w jakiej są przyjmowane i przekazywane cuda Jezusa, nacechowana jest takim samym jak w psalmach napięciem pomiędzy podstawowym zagrożeniem ludzkim i doznaną cudownie pomocą ze strony Boga. Rozgłaszanie cudownych czynów Jezusa należy integralnie do części składowych tradycji Jezusowej i nie może być uważane za jakieś ciało obce później wpasowane mozolnie w całość Ewangelii, jak to usiłuje się często zasugerować w krytyce biblijnej.

3. Przy zachowaniu soterycznej roli cudu (jako znaku wszechmocy i miłosiernej interwencji Boga) podkreślanej w psalmach, cuda Jezusa jednak różnią się istotnie od cudownych czynów np. Mojżesza, Eliasza czy Elizeusza, ze względu na swą relację dwuosobową, a nie trójosobową, to znaczy nie potrzeba w nich pośrednika pomiędzy proszącym a spełniającym prośbę. Mimo paralelnej struktury historii o cudach w NT i pieśni błagalnych względnie dziękczynnych psalterza, Jezus zajmuje miejsce przysługujące w psalmach samemu Bogu: wysłuchuje do siebie kierowanych próśb i do siebie samego odnosi dziękczynienia. W formułowaniu opisów cudów obserwuje się stopniowe niwelowanie różnicy między Bogiem i Jezusem, co jest wyrazem wzrostu wiary w Boską moc i godność Jezusa.

4. Zarówno psalmy jak i relacje NT o cudach przejawiają charakter modelowy — jako wyraz konkretnych doznań bez formułowania uprawnień czy schematów prawnych, które można zaprogramować. Pozostaje nienaruszona wolność i swoboda decyzji wysłuchującego prośby. Te opowiadania zbliżają się formą do parenezy modlitewnej.

5. Podstawowym impulsem dla opowieści o cudach jest radość i podziękowanie tych, którzy doznali pomocy. Podobnie, jak w pieśniach dziękczynnych i hymnach psalterza, wyraża się radość, uwielbienie i podzięką w podwójnym nurcie: kieruje się przede wszystkim do sprawcy szczęścia (Boga, Jezusa), następnie do innych ludzi („wystawiajcie wraz ze mną!”), by publicznie zaświadczyć o doznanym dobru.

Zatem *Sitz im Leben* opowiadań o cudach można określić jako „pobożne głoszenie”, przy czym nie ma żadnego wskaźnika w tekstach, żeby ono miało się dokonywać na zebraniach kultowych. Raczej głoszono wielkie dzieła Boże przy każdej sposobności i wszędzie.

6. Tego rodzaju pobożna proklamacja cudów nie przeszkadzała przepowiadaniu misyjnemu, owszem bywała do niego włączana jako motyw umacniająca ufność w Jezusa.

7. Chociaż konkretne historyczne wydarzenia stojące u początku opowieści o cudach nie dadzą się obecnie ustalić z krytycznohistoryczną pewnością, doznały bowiem wielorakiej interpretacji teologicznej, nie skostniały wszakże w szablony, lecz zachowały swój charakter indywidualnego przeżycia z odrębnymi własnymi szczegółami sytuacyjnymi, co wskazuje, że nie były produktem wiodącej idei ani późniejszymi wariantami pierwotnego schematu „opowieści o cudach”. Musiały u ich źródła zaistnieć wydarzenia wprowadzające ludzi w bezpośredni kontakt z Jezusem.

8. Tego rodzaju Jego wzbudzające zdumienie czyny ożywiały wspomnienie o cudownych dziełach Boga opowiedzianych w psalterzu. W nim więc odnajdywano skuteczną pomoc językową i teologiczną dla właściwej oceny i przekazywania własnych doświadczeń z osobą Jezusa.

W tablicach synoptycznych zestawili autor następujące miejsca w tekście niemieckim i greckim: Mk 4,35—41 = Ps 18(17); 44(43); 69(68); 74(73); 77(76); 89(88); 107(106); Wj 15,8—18. Mk 5,1—20 = Ps 9; 18(17); 22(21); 88(87); 66(65); 116(114—115); 30(29); 107(106). Łk 13,10—17 = Ps 25(24); 31(30); 34(33); 35(34); 40(39); 70(69); 44(43); 102(101); 107(106); 113(112); Iz 41,8—17; 1 Sm 1,1—2,11 (LXX). Łk 17,11—19 = Ps 9—10 (9); 22(21); 66(65); 86(85); 95(94); 106(105).

Literatura przedmiotu doprowadzona do ostatnich lat, przedstawiona tylko w układzie alfabetycznym według autorów, obejmuje 138 pozycji w języku niemieckim, angielskim i francuskim.

Książka interesująca nie tylko z uwagi na nowe podejście do cudów w relacjach nowotestamentowych. Godne uwagi są także analizy filologiczne słownictwa greckiego LXX i Nowego Testamentu.

o. Józef Wiesław Rosłon OFMConv., Warszawa

Lino M. SPINELLI OSM, *Maria nei Sermoni di San Massimo Vescovo di Torino*, Vicenza 1983, Edizioni Patristiche, s. 118.

Postać Maksyma, biskupa Turynu, sprawującego rządu w tym mieście na przełomie czwartego i piątego wieku, nie jest przedmiotem studiów szerokiego kręgu badaczy literatury patrystycznej. Jego spuściznę literacką stanowią kazania kierowane do powierzonej mu gminy turyńskiej, poruszające problemy aktualne w życiu ówczesnych wiernych tego miasta, a nadto stanowiące źródło do poznania myśli teologicznej tego świętego, który choć nie zajmował się dociekaniami naukowymi *ex professo*, to jednak wypowiadał w swych kazaniach nierzadko myśli głębokie i posiadające wysokie walory dydaktyczne.